Manifest de la Biblioteca Pública

Publicat per Interacció [1] el 24/10/2022 - 09:00 | Última modificació: 14/11/2022 - 18:39

"(...) no pararem d'explorar

i el final de la nostra exploració

serà arribar on vam començar

i conèixer el lloc per primera vegada."

T. S. Eliot. *Quatre quartets*.

Un manifest és una declaració escrita en la qual una persona o institució explica públicament el seu propòsit i programa d'actuació. Al llarg de la seva història, les biblioteques públiques han redactat tres declaracions o manifestos: el primer, l'any 1949 [2]; el segon, el 1994 [3]; i enguany n'han fet el tercer. [4] En realitat, n'hi va haver un de més, una actualització del document originari, l'any 1972 [5]. Els antecedents històrics d'aquestes declaracions es remunten a l'any 1947, quan, en el decurs de la Segona Conferència General de la UNESCO, es va veure la necessitat de publicar algun document més substancial que un fulletó per promoure la funció de la biblioteca pública. Per això, es va optar per la redacció d'un manifest que establís els seus objectius i les seves funcions.

Amb motiu de la celebració del Dia Internacional de les Biblioteques us expliquem l'evolució d'aquests manifestos i n'analitzem el contingut amb l'objectiu de comprovar com ha canviat el concepte de biblioteca pública, a mesura que agafava noves atribucions i s'allunyava de la concepció original.

Racó de lectura a la Biblioteca García Márquez de Barcelona | © Ricard Cugat

El primer Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública del 1949 [2] és un document sintètic i entenedor, no només pel llenguatge usat sinó per la claredat amb la qual s'hi expressa la raó de ser d'aquest servei públic. El seu títol és tota una declaració d'intencions: "La biblioteca pública una força viva al servei de l'educació popular". Es tracta, com s'explica més endavant, d'una mena d'universitat del poble que ofereix una educació liberal. En concret, una institució democràtica d'ensenyament que al llarg de la nostra vida ha de complementar la feina de l'escola i fomentar el gust per la lectura entre els infants i joves per fer-ne adults capaços d'estimar els llibres i treure'n profit. En l'àmbit català el projecte innovador de la Mancomunitat va impulsar la creació de la Biblioteca de Catalunya i de la xarxa de biblioteques públiques amb l'ambició que tota la població pogués accedir al préstec de llibres.

És evident que la complexitat i inestabilitat de la vida moderna, una vegada acabada la Segona Guerra Mundial, subratlla la urgència d'aquesta missió. Per això, una força viva, activa i dinàmica com la biblioteca pública ha d'estar al servei de la comunitat i coordinar els seus esforços amb la resta d'institucions i equipaments educatius, culturals i socials.

Així mateix el document posa èmfasi en allò que hauria d'oferir una biblioteca. Bàsicament, se centra en la col·lecció o fons documental: llibres, revistes, diaris, mapes, pel·lícules, música, etc. A més a més, s'ha de donar formació en l'ús d'aquests materials i aconseguir així que els seus usuaris:

- no deixin mai d'aprendre,
- estiguin al corrent dels avenços en tots els camps del saber,
- defensin la llibertat d'expressió i mantinguin un esperit crític i constructiu sobre els assumptes públics,
- acompleixin millor els deures socials i polítics pel que fa al país i al món,
- portin a terme millor les tasques quotidianes de la seva vida,
- desenvolupin un esperit crític i creatiu en el domini de la literatura i les arts,
- contribueixin de manera general al progrés del saber,

- i utilitzin el temps lliure de manera profitosa per a si mateixos i per a la societat.

El text final d'aquest primer manifest resulta una mica *sorprenent* perquè ens interpel·la directament: què podem fer per la biblioteca pública? Si la nostra comunitat no en té, ens encoratja a reclamar-ne la seva creació a les administracions locals i a informar-nos sobre els passos a seguir. Si ja en tenim una, ens anima a contactar amb el seu personal, a conèixer els serveis que ofereix i a gaudir-ne.

Més de 20 anys després d'aquest document, n'apareix una actualització en el decurs de la commemoració de l'Any Internacional del Llibre (1972) [5]. En aquesta nova versió la institució democràtica que representa la biblioteca a més d'estar al servei de l'ensenyament, ho està també al de la cultura i la informació. En conseqüència, allò que trobem a les biblioteques públiques no són únicament llibres, sinó també activitats culturals, com ara les adreçades al públic infantil. A més a més, s'hi incorporen serveis a mida per a infants, estudiants i gent gran, com també per a persones amb dificultats auditives, visuals i de mobilitat.

Aquesta actualització no representa un gran canvi respecte a la versió anterior i fins al 1994 no trobem un nou manifest [3] que amplia substancialment el concepte de biblioteca, i també canvia el receptor o destinatari del document. Si el Manifest del 1949 anava adreçat al públic en general i en canvi l'actualització del 1972 als professionals i a les institucions implicades, aquesta nova versió va clarament destinada als governs nacionals i locals. De fet, a la seva introducció se'ls anima "a donar suport i a comprometre's activament en el desenvolupament de les biblioteques públiques". A més a més, el Manifest dedica un apartat al finançament, a la legislació i a les xarxes, i un altre al funcionament i a la gestió.

Tot i mantenir, en certa manera, les idees i intencions dels documents anteriors, el nou Manifest afegeix noves prioritats al concepte de biblioteca, fruit de les tendències imperants en el moment de la seva redacció. Ara passa a tenir un paper central com a punt d'accés local a la informació. Cal recordar que des dels anys 80 el món vivia una gran revolució tecnològica, i és evident que això va provocar un enorme canvi a la societat, sobretot en la nostra manera de viure, en la cultura, costums, etc. En aquest sentit, les biblioteques van adaptar encara més els fons i serveis a les necessitats dels usuaris gràcies a la coordinació i cooperació entre elles, com una xarxa. També van promoure la gestió i l'organització eficaç dels equipaments i el manteniment d'estàndards professionals de funcionament. En relació amb aquest darrer aspecte, per primer cop apareix la figura del bibliotecari, com a intermediari actiu entre els usuaris i recursos que s'ofereixen, la formació del qual és indispensable per garantir uns serveis adequats.

Després de gairebé 30 anys, tornem a tenir una nova versió [4] que busca reflectir la realitat actual de la biblioteca pública, tenint en compte que a mesura que el món canvia, la missió de les biblioteques també evoluciona. Tot i que segueix sent un centre local d'informació, la biblioteca "proporciona un espai públic accessible per a produir coneixement, compartir i intercanviar informació i cultura, i promoure la participació cívica". Som al segle XXI i les biblioteques deixen enrere la concepció tradicional i entren de ple en l'anomenat "tercer espai" (a cavall entre casa nostra i la feina). Un espai de convivència on els usuaris es converteixen en actors de la seva pròpia experiència i en creadors de continguts, idea que posa de relleu que la missió de les biblioteques va més enllà dels individus perquè busca crear comunitat i millorar la seva qualitat de vida.

El Manifest del 2022 [4] també recull, com a novetat, la importància del desenvolupament sostenible a les biblioteques públiques i adopta els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de les Nacions Unides amb l'objectiu de construir un món més sostenible, divers i equitatiu.

Arribats a aquest punt, convé fer una aturada i reflexionar sobre l'evolució del concepte de biblioteca a través d'aquests manifestos. Inevitablement sorgeix una pregunta: quin és ara l'element essencial que distingeix les biblioteques, si no es posa el focus en el material a disposició dels usuaris, i com això obliga a repensar els usos de la resta d'equipaments culturals? El Manifest del 1949 subratllava la importància d'aquests instruments de difusió de les idees com a garants del seu funcionament. En les versions posteriors aquesta idea ha perdut

protagonisme en favor d'altres més abstractes que busquen donar una imatge de contemporaneïtat, les quals, però, requereixen explicacions extenses i raonades per a la seva comprensió. Dit d'una altra manera, el concepte de biblioteca ha ampliat el seu ventall d'actuació i això planteja un repte en les polítiques culturals. També ens preguntem per què el concepte tradicional, basat en els llibres, resulta tan poc atractiu avui dia? La primera impressió en llegir el Manifest del 1949 és que encara segueix vigent i fins i tot és innovador o radical en la seva concepció. O potser ha arribat el moment de canviar el nom d'aquests equipaments?

Per a més informació:

Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública (1949) [2]

Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública (1972) [5]

Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública (1994) [3]

Manifest de la Biblioteca Pública de l'IFLA-UNESCO (2022) [4]

Categories: Informe d'anàlisi
Etiquetes: biblioteques
Etiquetes: Cultura
Etiquetes: manifest

- [6]

URL d'origen: https://interaccio.diba.cat/news/2022/10/manifest-biblioteca-publica

Enllaços:
[1] https://interaccio.diba.cat/members/interaccio
[2] https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/public-libraries/documents/unesco-public-library-manifesto-1949.pdf
[3] http://archive.ifla.org/VII/s8/unesco/catal.pdf
[4] https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2184/1/IFLA-UNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022-ca.pdf
[5] https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/public-libraries/documents/unesco-public-library-manifesto-1972.pdf
[6] https://interaccio.diba.cat/node/9080